

Massale vogelsterfte in Zeeland

J. C. WEDTS DE SWART.

Sedert begin november 1968 is er een opvallend grote vogelsterfte in ons land, met name in de provincie Zeeland. Vooral onder de uilen en dagroofvogels is de tol relatief het zwaarst geheven en bepaald abnormaal te noemen.

Bij het opmaken van dit artikel op 10 mei j.l. waren van genoemde vogelgroepen 161 exemplaren (dood) geregistreerd in niet minder dan 9 verschillende soorten, uilen en

4 en 83 dagroofvogels in minstens 5 soorten, een ook voor de met deze zaken vertrouwde ornithologen opzienbarend hoog aantal, vooral wanneer men bedenkt dat slechts een gering percentage van de werkelijke aantallen gemeld is. Immers lang niet iedereen is geneigd een dode vogel te registreren; bovendien verdwijnt een flink aantal naar preparateurs in ons land en zelfs clandestien naar België.

Fig. 2. Ransuil. Foto J. C. Wedts de Swart.

daar vrijwel dagelijks waarnemingen van levende vogels van genoemde soorten gerapporteerd. Dat wees er o.i. reeds op, dat er een verband moest bestaan tussen het gebruik van dat kwikmiddel en de vogelsterfte. Dank zij de welwillende medewerking van een (klein) aantal vogelvrienden is een groot aantal dode vogels uit de „besmette” streken o.a. naar het RIVON in Zeist gezonden, waardoor via dit Rijksinstituut waardevol materiaal in handen is gekomen van wetenschappelijke onderzoekers. Inmiddels is het resultaat van een willekeurige steekproef bekend. Het blijkt nu, dat inderdaad een hoog percentage van de vogels is gestorven aan kwikvergiftiging, terwijl voor een aantal andere de beruchte gechloreerde koolwaterstoffen, die zoals bekend voor de najaarsinzaai nog steeds niet verboden zijn, eveneens een rol hebben gespeeld. Van betrouwbare zijde is mij bekend dat er helaas ook moedwillig parathion door landbouwers is gebruikt om vogels te doden (o.a. zijn daar honderden eenden, kraaien, duiven, Meerkoeten, etc. het slachtoffer van geworden) terwijl ook de antimuizen- en rattenacties wellicht geen goed doen aan de vogelstand. De laatstgenoemde acties werden gevoerd op Tholen, Zuid- en Noordbeveland. Helaas zijn er sedert november 1968 ook in andere delen van ons land veel vogels gestor-

ven en eveneens in hoofdzaak aan eerder vermelde zaaizaadontsmettingsmiddelen. Gegevens zijn bekend uit Noordbrabant, de Noordoostpolder, Groningen, Drente en Gelderland. Merkwaardig is dat, evenals in Zeeland, de sterfte van streek tot streek zeer verschillend is. Het is dan ook m.i. de moeite waard om ook in die gebieden een onderzoek in te stellen welke middelen daar gebruikt zijn voor zaaizaadontsmetting. Toen begin februari van dit jaar in Zeeland het aantal dode uilen en dagroofvogels tot 58 exemplaren was gestegen, zijn er door zeven kamerleden in de Tweede Kamer der Staten Generaal op 6 februari vragen gesteld aan de Ministers van Landbouw en Visserij en van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. De minister van L. en V., Ir. Lardinois, antwoordde uitvoerig. Hij deelde de kamer o.m. mede dat „De Rijkspolitie op 28 januari 1969 van deze bevindingen op de hoogte was gesteld, dat het RIVON in Zeist tracht exemplaren die bij preparateurs terecht zijn gekomen, alsnog te achterhalen, dat het ITBON in Arnhem nagaat welke rol duiven in het overbrengen van residuen op roofvogels hebben gespeeld en tevens, in welke mate de muizen, die als voeding kunnen dienen voor Torenvalk en uilen, residuen kunnen hebben overgebracht”.

Fig. 3. Sperwer, wijffe. Foto J.C. Wedts de Swart.

Fig. 4. Buizerd. Foto J. C. Wedts de Swart.

We weten dat het Instituut voor Veterinaire Farmacologie en Toxicologie van de Rijksuniversiteit te Utrecht ondertussen reeds enige maanden bezig is met een onderzoek naar de residuen van bestrijdingsmiddelen in dood gevonden vogels en in samenwerking met het Reactor Instituut te Delft een voorlopig verslag over de vogelsterfte van deze winter heeft samengesteld, dat in „Ardea” zal verschijnen (1). Wij vertrouwen dat ook de andere instituten spoedig een rapport zullen kunnen uitbrengen met de resultaten van hun bevindingen, want niet vergeten we de woorden van Ir. Lardinois in zijn antwoord aan de vragenstellers in de Tweede Kamer op 6 februari „... mocht het dit voorjaar (1969) duidelijk worden, dat de oorzaak van de vogelsterfte moet worden gezocht in de ontsmettingsmiddelen voor zaaizaad, dan zullen naar mijn oordeel ook in zake het gebruik van deze middelen in het najaar, zeker in de latere periode,

wettelijke maatregelen moeten worden overwogen, waarbij in ieder geval de tijd, gedurende welke deze middelen mogen worden gebruikt, wordt beperkt”.

Let wel, toen waren er „nog maar” 58 dode uilen en dagroofvogels bekend en alleen in Zeeland. Op het ogenblik dat ik dit schrijf (10 mei 1969) zijn het in ons gehele land honderden. De werkelijke aantallen moeten m.i. vele duizenden bedragen waarbij dan nog de slachting komt onder tientallen andere soorten. Het wordt meer dan tijd dat het gebruik van de gechlloreerde koolwaterstoffen ook voor het najaar verboden wordt en het gebruik van de zeer giftige kwikmiddelen voor het gehele jaar. Engeland en Zweden gingen voor genoemde 2 soorten ons land al in respectievelijk 1962 en 1966 voor. Het is betreurenswaardig dat, hoewel het gevaar uit de literatuur reeds bekend was, in ons land eerst zeer veel vogels het slachtoffer moesten worden voordat er ook hier iets aan gedaan wordt. Het wordt de hoogste tijd dat ook in Nederland vergaande maatregelen worden genomen. M.a.w. dat het gebruik van de hier gewraakte middelen, mede met het oog op de volksgezondheid, zonder meer, nog vóór de najaarsinzaai 1969 begint, wordt verboden. Niet alleen in Zeeland maar in het gehele land. De vele dode dieren zijn immers een teken aan de wand.

Naschrift: Op 30 juni j.l. was het totale aantal dood gemelde uilen en dagroofvogels in Zeeland gestegen tot niet minder dan 200 exemplaren.

Litteratuur:

1. Koeman, J. H., J. A. J. Vink en J. J. M. de Goeij. Onderzoek naar de doodsoorzaak van roofvogels en uilen in Nederland in de winter van 1968/1969 (nog ongepubl.).
2. Wedts de Swart, J. C. Rapport betr. dood gevonden roofvogels en uilen in de provincie Zeeland in de periode van 1 nov. 1968 t/m 30 juni 1969 (nog ongepubl.).